

Vitorlászok felépítés 2. rész

Hozzáadta: GyuSea

2004. október 17. Vasárnap 17:22

A cikksorozat második részében, a vitorlász hajás testének felépítését után, a hajás "hajás" a vitorlász részét ismerhetitek meg.

2. rész - A vitorlász

A vitorlász futó elemekből épül fel. Az illó elemek az árbocok, orrmerev-től, bugdálalás, hosszanti fészakok, patricok, csarnokok, kábelhálócsatlakozások tartoznak. A futó elemeket keresztrudak, rudak, tartók, felvonás-, bevonás-, fordító-, vitorlászalkotók. Az árbocok egy vagy több részbe tevődnek össze. Ha összerakott az árboc a legalsó az alap- vagy alsó rész, más néven törzs, a tőbbi rész a toldalók vagy sudarak alkotják. A toldalók alulról felfelé a következő sorrendben kerülnek egymásra: derék, sudár, felső sudár, sky. Az utolsó (legfelső) toldalók neve csőstoldalók. Az árboc a toldalókkal a ponton van összerakva felül gyűrűvasalással, alul terek (salingok, árbocmerev-tok) segítségével egymáshoz az elemeket. A toldalók úgy kerülnek egymásra, hogy a fentebb lévő esik az orr felé, az íjtalában az árboc a tetejére dol. A legfelső toldalók topvágódik, ami a csőssudár keresztmetszeténél szélesebb, kerek falemez. A vasalásban zárszárfelhőző csigarendszer található.

- törzs

- derékszár

- sudárszár

- top

- gyűrűvasalás

- deréktér

- sudártér Az árbocok tereb s- k felület, kár, fókák, négyzet alakú lehet. Használták figyelőhelyként, illetve szállítás, de funkcióját tekintve elsősorban kábelhálócsatlakozás. A terekhez segíti a sudarak csarnokainak alsó végét. Nevüket a terebnél kezdődő toldalókról kapják: derékárbc-merev-től, sudárszárbc-merev-től, felsőszárbc-merev-től, de ez a legfelső íjtalában elmarad. A gyűrűvasalást nem használják, mert a hajás tőpúsítás, az az árbocok származását. A toldalókból hajás

- előárbcfoárbc B. másfélárbc hajás

- foárbc

- kis toldaló C. háromárbc hajás CA. barkok és szkenek

- előárbc

- foárbc

- toldaló CB. fregattok (teljes vitorlász hajás)

- előárbc

- foárbc

- keresztárbc D. négyárbc hajás DA. barkok

- előárbc

- foárbc

- keresztárbc

- toldaló DB. szkenek

- előárbc

- első foárbc

- második foárbc

- toldaló DC. fregattok

- előárbc

- első foárbc

- második foárbc

- keresztárbc E. háromárbc hajás EA. fregattok

- előárbc

- első (első) foárbc

- kábelhálócsatlakozás foárbc

- második (hátsó) foárbc

- keresztárbc EB. barkok

- előárbc

- foárbc

- kábelhálócsatlakozás foárbc

- keresztárbc

- toldaló Az árbocok elnevezése szerepelnek a toldalók és a terek neveiben is. pl.: eloderékszárAz orrmerev-től, illetve orrszár a hajóorránál ferdén, majdnem vízszintesen kinyúló árboc. Az orrszár toldalókat az orrszárderékszár, és az orrszár-sudárszár. Az orrszárba nincsenek terek, a toldalókkal 2-2 vasalás kerül össze. A vasalásból a hajás felé eso a belső, a másikat a hálsó orrszárvasalás. Az árbocmerev-től helyett felgölgés támasztás, nagy hajásnál még haránt támasztás is csatlakozik az orrszárhoz. A felgölgés támasztás

orrárboc vágáson ferdőn lefelé, a vágás szintes a hajás orrhoz kártyelebb eső rágászon van. Feladatuk, hogy merev-tik az orrárbocot, az orrsudarát, és a kálsosudarát. Az orrárboc a klasszikus vitorlázati kulcseleme, mivel az előrboc hossz-feszítőkártyái rágáshoz helyesül szolgál. Az ilyen mádon rágást tett előrbocchoz rágást-tik a főrboc hossz-feszítőkártyáit, és a gy-tovább. A kápen az orrárboc rágászei láthatók:

- orrárboc-társ
- orrárboc-derék-száj
- orrárboc-sudárszáj
- orrárboc vasalás
- fűgöleges támasztás (bugdálás)
- vakvitorlarúd

- vakvitorla-árboc A vitorlarudak vagy más néven vitorla keresztrudak a mozgás elemek kártyán tartoznak. Ezek vastag, hengeres rudak, sálypontjukban az árbocra fűgöszve, alapállásban a hajás hossz tengelyre merőlegesen. Keresztvitorlát hordanak, amely négyeságletu vitorla a fenti oldala vágig a rúdhhoz van rágást-tve, lent az alatta lávo keresztvitorlához csak a kárt sarka van kártyákkal kifeszítve. A legalsó vitorla alsó sarkai fogakkal és feszítőkészlettel csigasorral a kártyához van rágást-tve. A keresztrudak mozgathatók horizontálisan (főlkártya-v), a szél irányának megfelelően. Négyeságletu vitorlák (fűgöszve) is mozgathatók. Vágógeiken fűgökártyákkal, más néven kártyákkal rágást-tve a vitorlarudakat, az egyensúly megtartása miatt. A kártyát szél szintén a fűgökártyát elzárja. A jobb oldali kápen látható kártyát, a bal oldali keresztvitorla elnevezése. A vitorlarudak elnevezésében megtalálható a hordozás árbocok neve. pl.: orrsudár-keresztvitorlarúd, felfelsőudár-keresztvitorlarúd. Alsó négyeságletu vitorlarúd szűkség esetén meghosszabbított mindkét oldalon kártya szárnyrudakkal és fűgö- vagy tartásrudakkal. Gyenge szél esetén ezekre szárnyvitorlát feszítettek ki, hogy a vitorlafelületet megnöveljék. A hosszabbított vitorlarudak és szárnyrudak elnevezései a jobb oldali ábrán láthatók.

- alsó szárnyvitorla
- derék-szájnyvitorla
- sudárszájnyvitorla
- alsó szárnyvitorla hosszabbított vitorlarúdja
- derék-szájnyvitorla hosszabbított vitorlarúdja
- sudárszájnyvitorla hosszabbított vitorlarúdja
- alsó szárnyvitorla hosszabbított szárnyrudja
- derék-szájnyvitorla hosszabbított szárnyrudja
- sudárszájnyvitorla hosszabbított szárnyrudja (Nem tudom mennyire volt ez tényleges gyakorlat, hogy a lályon rúdja volt minden szárnyvitorlának alul felül. Amit én láttam festményeket, vagy a Cutty Sark maketten is úgy vannak felrakva a szárnyvitorlák, hogy nincs alsó szárnyvitorla, hanem derék-szájnyvitorla, valamint az fűllyti van, és a szárnyvitorlák az alattuk lávo hosszabbított vitorlarúdon - és nem a lályon szárnyrudon - vannak kifeszítve. Ezt láttam az alábbi ábrán, ami a Cutty Sark makett dobozára lálymázik.) A tat vagy farárboccon található vitorlarudak kártyán a felső rúd a villás vagy gaff rúd, az alsó az árregfa más néven bum rúd. Kártyák feszítőkészlet a csonka (besan, tat, far, spanker) vitorla. Mindkét rúd egy-egy pontban rágást-tett az árbocchoz. A kisebb hajásokon alsó rúd csatlakozása csuklás forgás vasalással van megoldva, a gy a rúd az árboc kártyán elforgatható, valamint rúdra feltekerve a vitorla felület csökkenthető, vagy teljesen bevonható. A felső rágást-tés is forog az árboc kártyán, valamint fel-levonható. Nagy hajásokon a felületcsökkentést kurtálásal, reffeléssel érik el.
- gaff rúd
- bum rúd
- csonka vitorla
- árboc

Az orrárboccon keresztvitorlarúd helyett egyszerű álvitorlarudat alkalmaztak, négyeságletu vitorlával. Ezeket később teljesen kiszorították a háromszágletu orrvitorlák.

A kártyát elzáró nehezen ájtátható az egyszerű fűldi halandák szájmára, mint azt a jobb oldali kápen is igazolja. Azt gondolnánk, az ember, hogy a hajás kápen biztos szájalókat kaptak a kártyától a felhasználó kártyától után, és ha kellett - ha teleaggatták vele a hajást. Az igazság az, ilyenre lály sincs, ezeknek mindnek megvolt a maga funkciója. Alapvetően kápen csoportba sorolhatjuk a kártyát elzárókat:

- állás, melynek feladata az árbocmerev-tés
- futás, ami a vitorlák, vitorla rudak kezelését szolgálta. Az állás kártyát elzáróhoz tartoznak a vitorlarudak alján lávo ágyvezetett tápaszkártyák, itt állva kártyát elzáró, futók a matrások a vitorlák.
- tápaszkártya
- keresztvitorlarúd Feszítőkártyák kártyán a csarnokok, hosszanti feszítőkártyák, oldal-feszítőkártyák, vágás szárny-feszítőkártyák tartoznak. A csarnokok adnak hájnt merev-tés árbocok egyes részeinek.
- Alsó csarnak, a hajás oldaltól a derék-árbocmerev-tésig megy, az árboc-társ merev-tés keresztbe.
- Derékcsarnak, a derék-árbocmerev-tés-tól a sudár-árbocmerev-tés-ig vezet, feladata a derék-tól rágást-tés
- Sudárszájcsarnak sudár-árbocmerev-tés-tól a felső sudár-tól rágást-tés van rágást-tve, a sudár-tól rágást-tés merev-tés.
- Patrás A csarnokok az árbocchoz kápen hájtrafelé helyezkednek el, a gy oldalmerev-tésen ká-vág, hájtra felé is feszítik az árbocot. Vágás szintes kártyákkal keresztve, kártyát elzáró alkot, ami a vitorlarudakhoz való feljutást szolgálja. Az oldal-feszítőkártyák (patrásoknak) hasonló a szerepük mint a csarnokoknak. Szintén az árboc hájtsás rágást-tés helyezkednek el, a hajás oldalára lály a sudárterebhez, valamint a magasabb árbocvágógekhez vezetnek.

Egyszeru eros kátelek. A csarnakok Ács patrások a hajás oldalán található rágzátogerendájén (lekátopadon) keresztá alulrál vannak felerősítve. Hosszuk a fesztátogerendák felületi csigákkal szabályozható. Az ábrán látható:

- fesztátogerenda
- csigarendszeres fesztátó
- a hajás oldala
- csarnakok
- patrások A hosszanti fesztátókételek tengelysámban, hossz irányban merevítik az árbocokat. Mivel az árbocok enyhén hajtradolnak, Ágy gyakorlatilag csak elálsó hosszmerítétkről beszálhetánk. A kifeszttás a hajásorr felületi háltrafelá haladt. Az alábbi ábrán láthatóak a hosszanti fesztátókételek Ács elnevezéseik.

- orralsás (társ-) hosszanti fesztátókételek
- orrderék-hosszanti fesztátókételek
- orrsudár-hosszanti fesztátókételek
- orrfelsősudár-hosszanti fesztátókételek
- foalsás-hosszanti fesztátókételek
- foderék-hosszanti fesztátókételek
- fosudár-hosszanti fesztátókételek
- fofelsősudár-hosszanti fesztátókételek
- kereszt-hosszanti fesztátókételek
- keresztderék-hosszanti fesztátókételek
- keresztudár-hosszanti fesztátókételek
- keresztfelsősudár-hosszanti fesztátókételek A v-z száni merevítéto-fesztátókételek az orrárbocot Ács az orrsudárcs fesztátó, vágá az orrtókéhez van rágzátóve.

- az orrárboc v-z száni merevítéto-fesztátó tarcsákétele
- a bugdálásréd merevítéto-fesztátó tarcsákétele
- a vakvitorlárboc merevítéto-fesztátó tarcsákétele A futáskátelekhez a biztostás- vagy fággesztókételek (topantennák), fel- Ács bevonás kételek, fordttáskételek tartoznak. Bizostás- kételek a vitorlarudak, Ács az orrárboc v-zszintes rádájít tartják. Neváket a tartott vitorlaréd utájén kapják, pl.: orralsás-bizostás- kételek, orrderék topantenna. Fel- Ács bevonás kételek a vitorlarudak árbocrál a fedáletre tártáno fel- Ács bevonásáit szolgálják. Neváket szintén a kapcsolásd vitorlaréd alapján kapják, pl.: orrsudár-bevonás kételek. A teljesség ígánye náklá nánhány páldával az alábbi ábrán láthatóak a futáskátelek elemei.

- alsás (társ-) fordttáskételek
- derék-fordttáskételek
- sudár-fordttáskételek
- felsősudár-fordttáskételek
- orrsudár-fordttáskételek alsás
- bevonás kételek
- derék-bevonás kételek
- sudár-bevonás kételek
- felsősudár-bevonás kételek alsás
- (társ-) karkételek
- derékkarkételek
- sudárkarkételek
- felsősudár-karkételek

- orrárboc-karkételek A fordttáskételeknek a keresztrudak v-zszintes mozgátása, beállttása a feladata. A neváket meg fogtok lepodni - az egyes vitorlarudak alapján kapták, pl.: foderék-fordttáskételek. Ahogy az a fenti ábrán látszik, alsás fordttás kételek (1, 2) a tárboc márgátt fedáletre vezet, a magasabbak (3, 4) tárbocchoz Ács onnan vissza a fedáletre. A fordttás kételeket hurkokkal a bakokhoz (bikához) rágzátik. Vitorlázat vitorlázat tább szempont alapján csoportosítható. A hajáshoz viszonyított helyzetük alapján kereszt (haránti) Ács hosszanti (csonka, orr) vitorlákrál beszálhetánk. Alakjuk szerint három, vagy nágyzágletek lehetnek. Attál fággoen, hogy a hajás melyik rásze hordozza, keresztvitorlák, villás rudas (csonka) vitorlák, orr- Ács tarcsvitorlák, elovitorlák vannak. Szál alatti vitorlák (kiegészttó vagy szárnnyvitorlák) gyáinge szál esetén a szál alatti oldalon vannak kifeszttve, hátszál esetén oldalon felvonják. Csonka vitorla felett van a csácvitorla. További vitorlákat (lugger, gámes, latin, bermuda, arab, gyákány-, denevérvitorla) kásobbi cikkben ismertetem. Hátszálben a keresztvitorlák használatá elonyús. Gyenge hátszálben, az elozokban említett szárnnyvitorlával kiegésztt-theto. Hátránya, hogy nagyszámú kezeló szemályze ígányel, mivel a gáingyálást kázi erovel vágzik. A vitorlák elnevezésében a hordozás árboc Ács vitorlaréd szere alsás derékvitorla. Az orrárboc 2 db vakvitorlájit hordozhat, a vakvitorla rádön az orrárboc alatt egyet, a másik az orrárbocon felálltt kis árbocon. Az orrárboc alattit a nehöz kezelése miatt átkozottnak is neveztték a tengerészek

- vakvitorlák
- keresztvitorlák
- latinvitorla A csonka vitorla a gáfréd Ács bum káztátt fesztátó, alapállásban a hajás hossz tengelyben, de az árboc kátrál elforgatható. Kánnnyen kezelhető Ács kevésbá fogja el a szelet az elotte kifeszttett vitorla elöl. Oldalszálben legelonyúsabb, de szál ellen haladáskor is Árványesálinek kedvezó tulajdonságai. Hátszálben egyszeruen oldalt fordttják. Az elo- Ács tarcsvitorlák nem rudakon, hanem káteleken vannak rágzátóve. Teljesen kiszorítták az orrárbocrál az ájkeresztvitorlájit. A tarcsvitorlák az árbocok kázt kiegészttették a csonka Ács kereszt vitorlák rendszer. Az elovitorlák elnevezése:

- tarcsvitorla
- belso orrvitorla
- kárhozo orrvitorla
- repülő vitorla Az árbocok közötti tarcsvitorlákat viharvitorláknak is nevezzük, mivel viharban a tőbbet bevonták, csak ezek maradtak kifizetőve. Nevüket a rögzítő tartók alapján kapják pl.: fosudár tarcsvitorla.
- elovitorla
- tarcsvitorla
- csonka vitorla